

**RIIGIKOHUS
TSIVIILKOLLEEGIUM**

KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-2-1-105-09
Otsuse kuupäev	Tartu, 20. oktoober 2009. a
Kohtukoosseis	Eesistuja Ants Kull, liikmed Lea Laarmaa ja Tambet Tampuu
Kohtuasi	OÜ Esmanet (pankrotis) hagi OÜ KELMOTER vastu 508 646 krooni 73 senti saamiseks
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Ringkonnakohtu 27. veebruari 2009. a otsus tsiviilasjas nr 2-05-23825
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	OÜ Esmanet (pankrotis) kassatsioon
Tsiviilasja hind Riigikohtus	508 646 krooni 73 senti
Menetlusosalised ja nende esindajad Riigikohtus	Hageja OÜ Esmanet (pankrotis) (registrikood xxxxxxxx), esindaja pankrotihaldur Karol Kampus Kostja OÜ KELMOTER (registrikood xxxxxxxx), esindaja vandeadvokaat Martin Männik
Asja läbivaatamise kuupäev	28. september 2009. a, kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

- 1. Jätta Tallinna Ringkonnakohtu 27. veebruari 2009. a otsuse tsiviilasjas nr 2-05-23825 muutmata ja kassatsioonkaebus rahuldamata**
- 2. Kassatsioonimenetluse kohtukulud jätta kummagi poole enda kanda.**

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. OÜ Esmanet (pankrotis) esitas 29. detsembril 2005 Tallinna Linnakohtule hagiavalduse OÜ KELMOTER vastu 508 646 krooni 73 senti saamiseks.

Hagiavalduse kohaselt algatas Tallinna Linnakohus 11. veebruaril 2003 hageja pankrotimenetluse ning kuulutas 27. märtsil 2003 välja pankroti.

Hageja ja kostja sõlmisid 5. oktoobril 2001 mitteeluruumide rendilepingu (edaspidi üürileping) tähtajaga

kümme aastat. Üürilepinguga võttis hageja rendile Tallinnas Pärnu mnt 325 asuva hoone esimesel ja keldrikorrusel asuvad ruumid eesmärgiga kasutada neid toitlustamiseks (toitlustusasutus Hiiu Pubi). 2. jaanuaril 2003 sõlmitud kokkuleppe alusel lõpetati üürileping alates 5. jaanuarist 2003.

16. detsembril 2002 sõlmisid pooled ostu-müügilepingu (edaspidi müügileping), millega hageja müüs kostjale lepingu lisas 1 loetletud asjad. Müügilepingu sisust ja olemusest tulenevalt on ettevõtte läinud üle hagejalt kostjale. 16. detsembril 2002 koostatud aktiga andis hageja kostjale üle kogu ettevõtte vara valduse. Seega ei olnud hagejal võimalik oma majandustegevust sama ettevõttega jätkata. Töötajatega sõlmitud töölepingud jätkusid, töölepingud 11 töötajaga lõpetati 5. jaanuaril 2003.

Seisuga 15. detsember 2002 oli hagejal võlausaldajatele täitmata kohustusi kokku 1 963 701 krooni 22 senti. Kui pankrotivõlgnikust õiguseellane on osa solidaarkohustusest täitnud, tekib õiguseellasel tagasinõue õigusjärglase vastu, mis kuulub pankotivara hulka ning mille realiseerimisest saadud raha tuleb võlausaldajatele välja maksta kinnitatud jaotusettepaneku alusel. Hagejal on tekkinud tagasinõudeõigus kostja vastu. Ajavahemikul 16. detsember 2002 kuni 27. märts 2003 täitis hageja 1 279 900 krooni 11 senti eest kohustusi, mis olid tekkinud enne ettevõtte üleminekut ning olid ülemineku ajaks muutunud sissenõutavaks või pidid muutuma sissenõutavaks viie aasta jooksul pärast üleminekut. Sellest summast tuleb maha arvata samal ajavahemikul kostjale tasutud 248 286 krooni 65 senti ning raamatupidamisteenuse eest hageja tasutud 14 320 krooni. Kokku on hageja kandnud solidaarkohustusi 1 017 293 krooni 46 senti, millest kostja kui solidaarvõlgniku osa on 508 646 krooni 73 senti.

2. Kostja ei tunnistanud hagi ja palus jätta selle rahuldamata. Müügilepingu alusel ei ole majandusüksus kostjale üle läinud, hageja vastupidine väide on tõendamata. Kostja ei omandanud terviklikku majandusüksust, sest lepinguga võõrandati üksnes osa hagejale kuuluvast inventarist, mitte tervikvara. Hageja ei andnud lepinguga kostjale üle käibevara, töölepinguid ega hageja kohustusi. Seega ei ole tegemist tervikliku majandusüksuse üleandmisega ning ettevõtte üleminekuuga võlaõigusseaduse (VÕS) §-de 180 ja 185 mõttes. Hageja majandustegevus ja selle lõppemine ei olnud seotud kostjaga.

Hageja väited ühise aadressi ja kontaktandmete, kattuvate tegevusalade, ühise raamatupidaja ning toitlustusasutuse nime kasutamise kohta ei ole asjas tähtsad, sest need ei ole ettevõtte ülemineku eelduseks.

Ebaõige on hageja väide, et kostja jätkas hagejalt saadud varaga sama teenuse pakkumist. Kostja sõlmis 6. jaanuaril 2003 samade ruumide kasutamiseks üürilepingu OÜ-ga EstMill, kes on praeguseni Hiiu Pubis teenuse pakkujaks. Kostja ei ole kunagi selles restoranis toitlustusteenust pakkunud. Üürilepingu p 1.1 kohaselt anti ruumid üürile sihtotstarbeliselt kasutamiseks vabaaja veetmise kohana. Kostja eesmärgiks hagejaga müügilepingut sõlmides ei olnud omandatud varaga sama teenust pakkuda, kostja tegeleb peamiselt oma kinnisvara väljaüürimisega.

3. Harju Maakohus jättis 31. märtsi 2008. a otsusega hagi rahuldamata ning mõistis hagejalt välja menetluskulu 25 432 krooni 34 senti kostja kasuks ning riigilõivu 28 000 krooni riigituludesse.

Maakohtu otsuse kohaselt ostis kostja hagejalt 16. detsembril 2002 vara hinnaga 1 003 000 krooni.

Lepinguga läks kostjale üle toitlustusettevõtte tavapärase vara (potid, pannid, taldrikud, klaasid, noad, kahvlid jne). Muud vara, sh Saku Õlletehase AS-ga sõlmitud leping ega töötajatega sõlmitud töölepingud, selle lepinguga kostjale üle ei läinud. See on tõendatud ka tunnistaja ütlustega. Hageja ei ole esitanud tõendeid, mis tõendaks ettevõtte kui asjade ja õiguste omandi või valduse kostjale tervikuna üleminekut. Eeltoodu eelduseks on osauhinu osanike otsus, mida kohtule esitatud ei ole. Osanike koosoleku 16. jaanuari 2003. a protokollist nähtub, et hageja osanikud otsustasid välja kuulutada pankroti, milleks vajalikud toimingud pidi tegema juhatuse liige E. Liiver, kes on tsiviilasjas tunnistajaks ja kelle ütlustest selgus, et ta täitis juhatuse liikmena osanike otsust esitada kohtusse pankrotiavaldus. Müügilepinguga ei antud ettevõtet ning sellega seotud õigusi ja kohustusi üle VÕS § 182 lg 2 järgi. Vara üleandmisevastuvõtmise aktist ei nähtu, et kostjale oleksid üle läinud hageja kohustused, sh töötajatega sõlmitud töölepingutest tulenevad kohustused. Hageja palgaleht tõendab töötajatega töölepingute lõpetamist poolte kokkuleppel 5. jaanuaril 2003.

Asjaolu, et kostja asu- ja tegevuskoha aadressiks on Pärnu mnt 325, Tallinn ja et sellel aadressil asuvaid ruume üüris kuni 5. jaanuarini 2003 hageja, ei tõenda, et kostja on hagejalt ettevõtte üle võtnud ning vastutab seetõttu ka hageja kohustuste eest. Kostja majandusaasta aruandes näidatud üheks põhitegevusalaks on kinnisvara rendile andmine. Asjaolu, et kostjale kuuluvates ruumides asukohaga Pärnu mnt 325 asub toitlustusasutus nimega Hiiu Pubi, ei tõenda hageja kohustuste üleminekut kostjale. Kostja sõlmis 6. jaanuaril 2003 samade ruumide üürilepingu OÜ-ga EstMill, kes on praeguseni seal teenuse pakkujaks. Seega tegeleb kostja omandi üürimise, mitte toitlustusteenuse osutamisega.

4. Hageja esitas maakohu otsuse peale apellatsioonkaebuse, milles palus otsuse tühistada ja teha uue otsuse, millega hagi rahuldada. Menetluskulud palus hageja jätta kostja kanda.

Apellatsioonkaebuse kohaselt jättis maakohus tähelepanuta, et lisaks müügilepingule lõpetati hageja ja kostja kokkuleppel rendileping. Seega olid hageja ja kostja toimingud nende koostöös suunatud ettevõtte üleandmisele. Kohus on jätnud hindamata pankrotihaldurile antud juhatuse liikme seletuse, et hageja tegevuse lõpetamisega jäi Saku Õlletehase mööbel kostja valdusesse, kes jätkas selle kasutamist samadel tingimustel. Maakohus ei ole tähelepanu pööranud asjaolule, et töölepingute üleminek on VÕS § 182 lg 2 kohaselt ettevõtte ülemineku tagajärg, mitte ettevõtte ülemineku tingimus. Töölepingute üleandmata jätmisest ei saa järeldada, et ettevõtte ei ole üle läinud. Töötajatel, nagu ka teistel üleandja lepingupartneritel on ettevõtte üleminekule tuginedes õigus nõuda lepingutest tulenevate kohustuste ülevõtmist. Ettevõtte ülemineku sisustamine üleandja osanike otsuste kaudu ei tulene seadusest. Poolte tehingute tagajärjel sai hageja ettevõttest kostja ettevõtte. Hagejalt saadud vara edasiandmine ei välista ettevõtte üleminekut. Ettevõtte võib olla uuesti üle antud koos kõigi sellest tulenevate tagajärgedega. Kui hageja ei oleks kostjale ettevõtet üle andnud, ei oleks kostja saanud seda omakorda kolmandale isikule üle anda. VÕS § 183 lg 1 sätestab, et enne ettevõtte üleminekut tekkinud kohustuste eest, mis on ülemineku ajaks muutunud sissenõutavaks, vastutab üleandja võlausaldajate ees solidaarselt omandajaga. Eeldatakse, et omavahelistes suhetes üleandjaga on kohustatud isikuks ettevõtte omandaja. Kostja ei ole seda eeldust ümber lükanud. Kohtul ei olnud alust mõista riigilõiv välja hagejalt.

5. Kostja vaidles apellatsioonkaebusele vastu ning palus jätta selle rahuldamata ja maakohu otsuse

muutmata.

Ringkonnakohtu lahend ja põhjendused

6. Tallinna Ringkonnakohus tühistas 27. veebruari 2009. a otsusega maakohtu otsuse menetluskulude jaotamise osas ja jättis riigilõivu hagejalt riigituludesse välja mõistmata. Ülejäänud osas jättis ringkonnakohus maakohtu otsuse muutmata. Apellatsioonimenetluse kulud jättis ringkonnakohus kummagi poole enda kanda.

Ringkonnakohtu otsuse kohaselt võib VÕS § 180 lg 1 kohaselt ettevõtte üleandja omandajaga sõlmitud lepinguga kohustuda andma omandajale üle ettevõtte. Sama paragrahvi 2. lõike järgi kuuluvad ettevõttesse ettevõtte majandamisega seotud ja selle majandamist teenivad asjad, õigused ja kohustused, mh ettevõttega seotud lepingud. Seega koosneb ettevõtte üleminek õiguste loovutamistest ja kohustuste ülevõtmisest. Ettevõtte tehingulise üleminekuga vahetub ettevõtte õiguste ja kohustuste kandja, mistõttu on omandaja suhtes tegemist õigusjärglusega. Kuna ettevõtte üleandmine on sisult tervikvara üleandmine, siis on see olemuselt universaalõigusjärgluse erijuhtum - üle läheb terviklik üleandjale kuulunud õiguste ja kohustuste kogum, teatav tervikvara, mis on isiku muudest õigustest ja kohustustest eristatav. Tekitamaks ettevõtte üleminekust tulenevaid tagajärgi ei piisa seega müügilepingust, vaid poolte tahe pidi olema suunatud ettevõtte kui terviku üleandmisele. Asjas ei ole tõendatud, et vaidlusaluse tehingu puhul oli tegemist ettevõtte koosseisu kuuluva tervikvara, s.o ettevõtte üleminekuga. Maakohus tuvastas vaidluse lahendamiseks tähtsad asjaolud õigesti.

Ettevõtte üleminekuks on vaja, et ettevõtte majandamisega seotud asjade kõrval läheksid üle ka õigused. VÕS § 182 lg 2 kohaselt lähevad ettevõttesse kuuluvate asjade ja õiguste üleminekuga omandajale üle kõik üleandja ettevõttega seotud kohustused. Seega oli kohustuste ülemineku eelduseks asjade kõrval ka õiguste üleminek. Tõendatud on, et hageja ei andnud õigusi vaidlusaluse lepingu ega mõne teise lepinguga kostjale üle. Kostjale ei läinud üle käibevara 247 093 krooni 93 senti (sh raha kassas ja pangakontodel, nõuded jne) ega kohustused. Seetõttu ei ole müügileping ettevõtte ning sellega seotud õiguste ja kohustuste ülemineku aluseks VÕS § 182 lg 2 järgi.

Hageja väide, et müügilepingu kõrge hind viitab, et lepingu esemeks oli ettevõtte tervikvara, ei ole asjakohane. Kõrge hind kinnitab pigem asjaolu, et lepingus märgitud vara kõrval ei olnud poolte tahe suunatud õiguste ja kohustuste võõrandamisele. Pealegi ei saanud sel juhul tehingu alusel vara eest saadud 1 003 000 krooni kahjustada võlausaldajaid. See, et hageja lõpetas samal ajal kostjaga ruumide üürilepingu ja AS-iga Saku Õlletehas mööbli kasutamise lepingu, ei kinnita hageja võlgade üleminekut kostjale. Hageja ei ole esitanud tõendeid, mida hinnates oleks saanud järeldada hageja ettevõtte kui asjade ja õiguste omandi või valduse kostjale tervikuna üleminekut.

Ringkonnakohus nõustus hagejaga selles, et asjaolu, et kostja ei jätkanud samades ruumides toitlustusettevõtte pidamist, vaid andis ruumid uuesti üürile, ei tõenda iseenesest, et hageja ei andnud ettevõtet üle. Seda ei tõenda ka töötajatega töölepingute lõpetamine, mis on ettevõtte ülemineku tagajärjeks, mitte eelduseks. Samas ei ole õiged neist asjaoludest tehtud hageja järeldused.

Kuna maakohus vabastas hageja riigilõivu tasumisest, tuleb tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse (TsMSRS) § 3 alusel jätta riigilõiv hagejalt riigituludesse välja mõistmata. Kuna kostja esitas taotluse apellatsioonimenetluse õigusabikulude hüvitamiseks ning ringkonnakohus jättis hageja apellatsioonkaebuse põhiosas rahuldamata ja esimese astme kohtu otsuse lõppjärel muutmata, jättis ringkonnakohus menetluskulud hageja kanda. Esimese astme kohus mõistis kostja õigusabikulud hagejalt välja võimalikus maksimummääras, mistõttu jättis ringkonnakohus kostja apellatsioonimenetluses kantud õigusabikulud tema enda kanda.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

7. Hageja esitas ringkonnakohtu otsuse peale kassatsioonkaebuse, milles palub ringkonnakohtu ja maakohu otsuse tühistada ning teha uue otsuse, millega hagi rahuldada. Hageja palub jätta menetluskulud kostja kanda.

Kassatsioonkaebuse kohaselt ei tulene seadusest ringkonnakohtu seisukoht, et müügilepingu alusel ei läinud kostjale üle hageja ettevõtte, kuna see leping hõlmab üksnes hageja asju, mitte aga hageja õigusi ja kohustusi. Kohustuste üleminek ei ole ettevõtte ülemineku eeldus, vaid on VÕS § 182 lg 2 järgi selle tagajärg. Seega ei saa ettevõtte üleminekut sisustada kohustuste ülemineku kokkuleppe olemasolu järgi. Ringkonnakohus ei ole otsuses selgitanud, milliste õiguste üle andmata jätmise tõttu ei toimunud ettevõtte üleminekut. Samuti on ringkonnakohus valesti leidnud, et ettevõtte ülemineku eelduseks on poolte tahe ettevõtte kui tervik üle anda. Ettevõtte ülemineku hindamisel on oluline välja selgitada, kas poolte tahteks oli majandustegevuse jätkamiseks oluline vara üle anda.

Lisaks leiab hageja, et ringkonnakohus ei ole hinnanud hageja väiteid ega tõendeid kogumis, millest nähtub ettevõtte üleminek kostjale. Rendileping lõpetati poolte kokkuleppel ning kostja kasutusse jäi kolmanda isikuga sõlmitud lepingu alusel hageja kasutuses olnud mööbel. Seega olid poolte toimingud suunatud ettevõtte üleandmisele.

8. Kostja vaidleb kassatsioonkaebusele vastu ja palub jätta selle rahuldamata. Ühtlasi palub kostja jätta menetluskulud hageja kanda. Kostja leiab, et ringkonnakohus on VÕS § 180 õigesti kohaldanud ning ei ole tõendeid hinnates menetlusnorme rikkunud.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

9. Kolleegium leiab, et ringkonnakohtu otsus tuleb jätta TsMS § 692 p 1 alusel muutmata ja kassatsioonkaebus rahuldamata.

10. Pooled vaidlevad selle üle, kas müügilepinguga, millega hageja müüs kostjale tavapärased toilitusettevõtte asjad (potid, pannid, taldrikud, klaasid, noad, kahvlid jne), andis hageja kooskõlas VÕS §-ga 182 kostjale üle ettevõtte. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga, et hageja ei andnud müügilepinguga kostjale üle ettevõtet.

11. Vaidlusaluse lepingu sõlmimise ajal kehtinud äriseadustiku § 5 lg 1 kohaselt on ettevõtte majandustüksus, mille kaudu ettevõtja tegutseb. Ettevõtte koosneb asjadest, õigustest ja kohustustest, mis on määratud või olemuselt peaksid olema määratud ettevõtte tegevuseks. Sama paragrahvi 2. lõike järgi kohaldatakse ettevõttesse või selle organisatsiooniliselt iseseisvasse osasse kuuluvate asjade ja õiguste omandi või valduse tervikuna üleminekul võlaõigusseaduses sätestatud. VÕS § 180 lg 1 esimese lause järgi võib ettevõtte üleandja omandajaga sõlmitud lepinguga kohustuda andma omandajale üle ettevõtte. Vastavalt tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 67 lg-le 1 on tehing toiming või omavahel seotud toimingute kogum, milles sisaldub kindla õigusliku tagajärje kaasatoomisele suunatud tahteavaldus. Selgitamaks, kas vaidlusaluse müügilepinguga andis hageja kostjale üle ettevõtte, st kas kostja vastutab VÕS § 183 lg 1 alusel ka hageja kohustuste eest, tuligi kohtutel anda hinnang müügilepingule.

Ettevõttesse kuuluvad VÕS § 180 lg 2 kohaselt ettevõtte majandamisega seotud ja selle majandamist teenivad asjad, õigused ja kohustused, mh ettevõttega seotud lepingud. Ettevõttesse kuuluvad asjad antakse kooskõlas VÕS § 182 lg-ga 1 omandajale üle vastavate asjade üleandmise sätete järgi ja õigused vastavate õiguste üleandmise sätete järgi, lepingud aga lepingute ülevõtmise sätete järgi. Ettevõtte üleandja on kohustatud andma omandajale üle asjade valduse, registreerimisele kuuluva vara puhul tagama ka kannete tegemise registrites. Ettevõttesse kuuluvate asjade ja õiguste üleminekuga lähevad VÕS § 182 lg 2 järgi omandajale üle kõik üleandja ettevõttega seotud kohustused, mh töölepingutest tulenevad kohustused ettevõtte töötajate vastu, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Võlausaldaja või teise lepingupoole nõusolekut ei ole kohustuse või lepingu üleminekuks vaja, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

12. Eeltoodud sätete alusel on ringkonnakohus õigesti järeldanud, et ettevõtte ülemineku korral läheb omandajale üle ettevõtte kui tervik (vt Riigikohtu 16. veebruari 2000. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-7-00). Kolleegium nõustub ringkonnakohtuga selles, et ettevõtte üleminekuks ei piisanud praegusel juhul asjade müügilepingust ja selle täitmisest, sest müügilepinguga ei ole praegusel juhul tõendatud hageja ettevõtte kui terviku kõnealune asjade ja õiguste olulises osas üleminek kostjale.

Maakohus tegi kindlaks, et vaidlusaluse lepinguga andis hageja kostjale üle üksnes toitlustusettevõtte tavapärased asjad (potid, pannid, taldrikud, klaasid, noad, kahvlid jne). Seega läksid kostjale käsutustehinguga üle nende asjadega seotud õigused. Kolleegium leiab, et kuna ettevõtte ülemineku eelduseks on ettevõttesse kuuluvate asjade ja õiguste kogumi üleandmine, tuleb omandajale üle anda ettevõtte majandamisega seotud ja selle majandamist teenivad asjad ja õigused. TsÜS § 6 lg-s 3 sätestatud spetsialiteedi põhimõtte kohaselt tuleb iga ettevõttesse kuuluv õigus üle anda eraldi käsutustehinguga. Praegusel juhul tuvastas maakohus, et hageja ei andnud kostjale üle õigusi, nt Saku Õlletehase AS-iga sõlmitud lepingut. Lisaks tuvastas ringkonnakohus, et kostjale ei antud üle ka käibevara ja nõudeid. Kuna kohtud on leidnud, et asjade müügilepingust ja selle täitmisest ei piisanud, tuvastamaks, et ettevõtte kui tervik on hagejalt üle läinud kostjale, ei ole ka hageja kohustused VÕS § 182 lg 2 alusel kostjale üle läinud. Seetõttu ei ole hagejal ka kostja vastu tagasinõuet VÕS § 183 lg 1 teise lause järgi.

13. Kolleegium ei nõustu hagejaga selles, et ringkonnakohus on tõendite hindamisel rikkunud TsMS § 232 lg-tes 1 ja 2 sätestatud. Kohtud on hageja esitatud tõendeid hinnanud kogumis ja leidnud, et hageja ei ole esile toonud asjaolusid, millest nähtuks ettevõtte üleminek kostjale.

14. Kuna kostja ei ole kooskõlas TsMSRS § 3 lg-ga 1 ning enne 1. jaanuari 2006. a kehtinud TsMS § 60 lg-ga 3 esitanud Riigikohtule kohtukulude nimekirja ja kuludokumente, jäävad kassatsioonimenetluses kantud kostja kohtukulud tema enda kanda.

15. Hageja kassatsioonkaebuselt tasutud kautsjon arvatakse TsMS § 149 lg 4 teise lause alusel riigituludesse.

Ants Kull, Lea Laarmaa, Tambet Tampuu